

LIITE 1

Yhteysviranomaisen YVA arviointiohjelmasta antaman lausunnon liite, Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalue -hanke.

Arviointiohjelman kuulemisessa saatujen lausuntojen ja mielipiteen olennaisin sisältö ilman johdantotekstejä:

Kainuun liitto

Kainuun liitto toteaa lausuntonaan, että se on antanut lausunnon biojalostamohankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 15.1.2018 sekä arviointiselostuksesta 21.6.2018. Arviointiohjelmasta koskevassa lausunnossaan Kainuun liitto on todennut mm., että suunnitteilla oleva hanke vastaa erittäin hyvin Kainuu-ohjelmassa ja Kainuun biotalousstrategiassa esitettyihin tavoitteisiin.

Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavassa 2030 on osoitettu KaiCell Fibers Oy:n tehdasalue Paltamossa merkinnällä t/kem. Merkinnällä osoitetaan alueet, joille saa sijoittaa merkittäviä, vaarallisia kemikaaleja valmistavia tai varastoivia laitoksia. T/kem merkintä mahdollistaa mm. tehdasalueen toiminnan läjitysalueen tontilta poistettaville ylijäämämaamassoille.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelman kuvassa 6-6 on esitetty hankealueen läheisyydessä sijaitsevia maakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia kohteita tai alueita (punainen neliö). Kohteet vastaavat helmikuussa 2020 lainvoiman saaneen Kainuun vaihemaakuntakaavan 2030 merkintöjä lukuun ottamatta seuraavia kohteita:

- Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset (Leppikoski) sekä Kainuun puro-mylyt (Rinteen hierinmylly ja sauna) kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY2009).
- Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu uutena Kainuun kirja- ja paperikauppa Paltamon taajamassa maakunnallisesti arvokkaana kulttuurihistoriallisena kohteena.
- Kainuun opiston aluetta koskeva maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen maakuntakaavamerkintä Mieslahdessa Paltamossa on kumottu Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030.

Kainuun liitto esittää ko. merkintöjen tarkistamista ympäristövaikutusten arviointiohjelman kuvaan 6-6. Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta.

Kainuun museo

Kainuun museo käy lausunnossaan läpi arviointiohjelman tiivistelmässä mainittua asiasisältöä. Lopuksi Kainuun museo toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa YVA-ohjelmasta.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuolto kehottaa huomioimaan YVA-prosessissa seuraavaa:

Pölyämisestä ei saa aiheutua haittaa asutukselle. Melun leviämistä tulee arvioida kaikkien työvaiheiden osalta. Hankkeen aiheuttama melutaso ei saa ylittää häiriintyvissä kohteissa valtioneuvoston päätöksessä 993/1992 asetettuja raja-arvoja.

Hankealueen pohjaveden olosuhteet tulee selvittää. Hankkeesta ei saa aiheutua pohjaveden pilaantumista tai sen vaaraa.

Hulevesille tulee asettaa sellaiset vuosikuormitus ja -pitoisuusrajat, että hankealueen alapuolisessa vesistössä ei tapahdu vedenlaadun jatkuvaa heikentymistä. Muilta osin terveydensuojeluviranomaisella ei ole kommentoitavaa YVA-ohjelmasta.

Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Kaicell Fibers Oy:n Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalueen YVA-ohjelmassa todetaan arvioitavassa vaihtoehdossa VEO, jossa maamassojen läjitys-aluetta ei toteuteta Kylänpuron alueella, että ylijäämämaat kuljetetaan läjitettäväksi muualle. Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen mielestä näin suuresta hankkeesta, läjitettäviä maita arviolta 5 Mm³, kyseessä olleessa vaihtoehdossa VEO tulee tarkemmin määrittää, minne muualle ylijäämää kuljetetaan. Seutukunnan alueelta ei välttämättä löydy tarpeeksi tilaa nykyisistä maanlajityspai-koista näin suurelle maamassamäärälle, jolloin näitä korvaavia läjitysalueita tarvitaan kenties useampia ja eri etäisyyksillä. Tämä lisää kuljetusten ja siten liikenteen määriä koko seutukunnan alueella tai jopa kauempana. Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen esittää, että vaikutusten arviointiin lisätään myös liikenteen vaikutusten arviointi. Lisäksi tulisi pohtia, mitä ympäristövaikutuksia ja missä määrin voidaan VEO-vaihtoehdon osalta arvioida erityisesti siinä tilanteessa, jossa läjitystä joudutaan hajauttamaan useampaan kohteeseen.

Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen katsoo, että Kajaanin kaupunkia koskevat hankkeen merkittävimmät ympäristövaikutukset ovat rakentamis- ja läjitystoiminnan aikaiset läjitysalueen hulevesien aiheuttamat vesistövaikutukset ja niiden vaikutukset Paltaselän alueen kalastukseen ja muuhun virkistyskäyttöön.

Läjitysalueen toteuttaminen tulee tehdä vähitellen alueen käyttöönoton edetessä niin, että paljaana oleva maan pinta-ala on mahdollisimman pieni ja se kasvitetaan mahdollisimman nopeasti täyttökorkeuden tullessa saavutetuksi, jotta maa-ainesta ei leviä pölynä ympäristöön tai huuhtoudu sadevesien mukaan ja kulkeudu hulevesien mukana vesistöön. Luontainen kasvittuminen ei ole tarpeeksi nopeaa. Hulevesien laskeutusaltaat tulee siten rakentaa ennen varsinaista läjitystyön aloittamista.

Läjitetävien puhtaiden maiden samoin kuin läjityspenkereeltä poistettavan turpeen laatua, lajittelua ja hyötykäyttöä tulee selvittää ja edistää laajemmin. Läjitysmaiden hyötykäyttö muussa rakentamisessa vähentää neitseellisten maa-aineiskohteiden

käyttöönoton tarvetta. Ympäristönsuojeluviranomainen esittääkin, että vaikutusten arviointiin lisätään hankkeen vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Luonnonvarakeskus Luke

Luonnonvarakeskus ilmoitti, ettei sillä ole lausuttavaa Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalueen YVA arviointiohjelmasta.

Paltamon I ja II kalaveden osakaskuntien lausunto

Paltamo I ja II osakaskunnat esittävät, että YVA-ohjelmaan lisätään yksityiskohtainen selvitys massojen sijoittamisesta koko tehdasalueen ympäri asianmukaiseksi meluvalliksi. Vallilla saadaan tehdasalueen melun haittavaikutuksia ympäristöön ja erityisesti lähiasutukseen rajoitettua.

Paltamon kunnanhallitus

Paltamon kunnanhallitus toteaa, että arviointiohjelma on selkeästi laadittu, ja se antaa riittävän yleiskuvan suunnitellusta hankkeesta ja sen ympäristövaikutusten arvioinnista. Ympäristön ja läjitysalueen rakentamisesta aiheutuvien vaikutusten ja haittojen kannalta on edullista, että maakaatopaikka sijaitsee tehdasalueen läheisyydessä.

Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Paltamon kunnan lupa- ja valvontalautakunta toteaa lausunnossaan, että arviointiohjelma on selkeästi laadittu ja se antaa riittävän ja hyvän yleiskuvan suunnitellusta hankkeesta ja sen ympäristövaikutusten arvioinnista. Ympäristön ja läjitysalueen rakentamisesta aiheutuvien vaikutusten ja haittojen kannalta on edullista, että maankaatopaikka sijaitsee välittömästi tehdasalueen läheisyydessä.

Paltamon metsästysseura ry

Toteutuessaan tehdasalue ja maamassojen läjitysalue tulee sijoittumaan kokonaan Paltamon Metsästysseura ry:n vuokraamien metsästyksmaiden sisään. Alueella on tällä hetkellä yli 2 000 ha:n suuruinen yhtenäinen metsästysalue, jonka käyttöä metsästysharrastukseen ja riistanhoitotyöhön oleellisesti huononnetaan. Tehdas lohkaisee alueesta suoraan noin 250 ha, mutta todellinen vaikutus riistakantoihin ja metsästykseseen tulee olemaan vähintään 2.5 kertainen, koska tehdasalueen viereen jää alueita, joilla metsästäminen ja riistanhoitotyö on käytännössä mahdotonta.

Kielteiset vaikutukset alueen riistakantoihin ja metsästykseseen laajemminkin ovat todennäköisiä, kuten Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamassa lupapäätöksessä (päätöskuulutus 15.7.–21.8.2020, PSAVI/5030/2018) todetaan: ”Riistaeläimet saattavat väistää aluetta lisääntyneen ihmistoiminnan ja melun vuoksi, mikä vaikeuttaa metsästystä hankealueen läheisyydessä.”

Alueella sijaitsee myös riistakolmio, jonka kaksi sivua tulevat jäämään tehdasalueen rikkomaksi. Riistakolmion lakkauttaminen on todennäköistä. Lisäksi alue on esim. hirvien kesälaidunalueita ja metsäkanalintujen tärkeää pesimisaluetta. Kielteinen vaikutus riistakantoihin koskee koko Paltamon Riistanhoitoyhdistyksen aluetta. Tämä tarkoittaa, että noin neljäsosa kokonaisalueesta poistuu metsästys/riistanhoito -käytöstä. Lisäksi lisääntyvä liikenne tulee aiheuttamaan suuren riskin metsästyskoirille/liikennevahingoille.

Metsästysseuran toiminta koetaan tärkeänä kyläläisten ja maanomistajien virkistyskäytön, vapaa-ajantoiminnan, harrastustoiminnan ja sosiaalisen yhteishengen edistäjänä. Paltamon Metsästysseura ry vaatii, että tehtaan vaikutus metsästykselle ja riistakannoille huomioidaan laajemmin kuin pelkästään suoraan tehdasalueeksi jäävän maa-alueen menetyksenä.

Lisäksi Paltamon Metsästysseura ry vaatii, että tehdashanke ottaa mm. seuraavat asiat huomioon:

- myöntää varoja Paltamon Metsästysseuralle riistanhoitotyöhön, jolla voidaan ehkäistä tehtaan alueen riistakannoille aiheuttamia haittoja.
- tehtaan alueiden mahdollista käyttöä metsästykseseen/riistanhoitotyöhön arvioidaan yhdessä Paltamon Metsästysseuran kanssa.

Paltamon riistanhoitoyhdistys

Paltamon riistanhoitoyhdistys toteaa lausunnossaan, että tehdasalue ja nyt lisäksi suunniteltu läjitysalue vaikuttaa haitallisesti ja rajoittaa varsinkin paikallisen metsästysseuran toimintaa ja lisää hirvikolaririskiä valtatie 22:lla. Huomioiden tehdasalue ja lisäksi nyt suunniteltu läjitysalue vaikuttaa laajalti jopa 500-700 ha alueen metsästyskäyttöä. Alueen metsästykselle aiheutuvasta haitasta johtuvasta korvauksesta tulee neuvotella paikallisen metsästysseuran kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ottaa lausunnossaan kantaa hankkeen vaikutuksista yleiselle tieverkolle ja liikenteeseen. Ohjelmassa todetaan maamassojen siirtotöiden kestoksi 1-2 vuotta ja kuljetettavaa massaa maksimissaan 5 Mm³. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus pitää liikenteen energiatehokkuuden, päästöjen ja liikenneturvallisuuden näkökulmasta hyvänä vaihtoehtona läjittää ylijäämämaat välittömästi tehdasalueen läheisyyteen.

Ohjelmassa mainitaan lisäksi, että YVA-selostusvaiheessa selvitetään mahdollisuudet ylijäämämaiden hyötykäyttöön muissa tulevilla rakennushankkeissa seutukunnalla. Työssä on syytä huomioida myös tehdashankkeen vaatimat muutokset

valtatie 22 ja radan linjauksiin. Vuonna 2019 valmistuneessa Paltamon biojalostamon asemakaavan liikennesuunnitteluun liittyvässä Liikenneteknisessä tarkastelussa (WSP) tehtiin arviointi tien ja radan muutostöiden vaatimista maamassoista. Tuo työ on syytä huomioida myös tässä hankkeessa.

Paltamon luonto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry ja Vesiluonnon puolesta ry

Paltamon luonto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry ja Vesiluonnon puolesta ry ovat antaneet yhteisen lausunnon. Lausunto ja sen liite ovat pitkiä ja niissä on runsaasti kuvia, minkä vuoksi niiden kopiointi on vaikeaa. Siksi lausunto liitteenä on julkaistu sellaisenaan tämän arviointiohjelmasta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon liitteenä 2.

Väylävirasto

Väylävirasto toteaa, että YVA-ohjelmassa ei ole esitetty hankeen liikennevaikutusten arviointia. Väylävirasto katsoo, että hankkeella voi olla vaikutuksia tehdasalueen sisäiseen liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen ja nämä vaikutukset tulee arvioida hankeen YVA-selostuksessa. Maanteiden osalta lausuu tarkemmin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen L-vastuualue.

Lähialueen asukkaiden jättämä mielipide

Mielipiteessä on 13 henkilön nimi, mutta ei näiden allekirjoituksia. Mielipide pitää sisällään seuraavaa:

Mahdollisen rankkasateen vaikutus läjitysalueelle

Rankkasateet ovat yleistyneet niin maailmalla kuin Suomessakin. 60, jopa 80 mm vettä on voinut sataa lyhyen ajan sisällä. Jos tällainen rankkasade tulisi maanlajitysalueelle, niin millaiset vesimäärät olisivat kyseessä?

80 mm vesimäärä vastaa yhden neliön alueella 8 cm korkuista vesimäärää. Kun kuution koko on 100 x 100 x 100 cm, niin tällöin 8 cm on sama kuin 8 % kuution tilavuudesta. Toisin sanoen 1000 litrasta 8 % on 80 litraa.

Kun sitten 80 litraa kerrotaan läjitysalueen pinta-alalla 490.000 m², saadaan sadeveden määräksi ko. alueella 39.200.000 litraa, joka on 39.200 kuutiota. Vertailun vuoksi todettakoon, että esimerkiksi Kiehimänjoenjoen Leppikosken virtaama 10.8.2020 on ollut 143,3 kuutiota sekunnissa.

Jos läjitysalueelle rankkasateella kertyvää vesimäärää verrataan Kiehimäjoen virtaamaan, valuva veden määrä on sama kuin joen virtaama 273 sekunnin aikana (39.200 kuutiota: 143,3 kuutiolla), ts. n 4,5 minuuttia.

Tehdasalueen hulevedet rankkasateen aikana ja yhteisvaikutus läjitysalueen kanssa

Tehdasalueen pinta-ala on 238 ha. Se, kuinka paljon tästä alueesta on rakennuksia ja asfaltoituja alueita, ei ole tätä kirjoitettaessa tiedossa. Arvio voisi olla sellainen, että 80 % alueesta on ns. pinnoitettuja. Jos näin olisi, niin tällöin hulevesiä kertyy n. 190 hehtaarin alalta. Edellä olevan laskelman mukaisesti kertyvät vesimäärät olisivat nelinkertaiset läjitysalueeseen verrattuna, ja kun ne yhdistetään se on sama kuin Kiehimänjoen virtaama n. 22 minuutin ajan. Näiden laskelmien tarkoitus on tuoda esille esimerkin valossa, kuinka valtavista vesimääristä on kyse.

Tehtaan kaatopaikka

Tehdasalueelle on suunniteltu rakennettavan kaatopaikka. Jätteitä sinne tulee seuraavanlaisia: soodasakka (viherlipeäsakka), kalkkijäte ja meesauunin tiilijäte, prosessilietteet ja rejektit, kuoren kaasuttimen tuhka ja biomassakattilan tuhka. Tätä lausuntoa kirjoitettaessa ei ole ollut mahdollista tutustua suunnitellun kaatopaikan kokoon, rakenteeseen ja sen sisältämiin riskeihin riittävässä laajuudessa. Kaatopaikka sijaitsee kuitenkin tehdasalueella, josta luontaiset vedenalumat ovat Oulujärven Mieslahdelle.

Kylänpuron kestävyys ja veden likaisuus

Maanlajitysalueen, tehtaan kaatopaikan vedenalumat ja tehdasalueen hulevedet on suunniteltu laskettavan pääosin viereisen Kylänpuron kautta. Puron koko on todella vaatimaton ja nimensä mukaisesti se on puro. Tällainen vaatimaton puro ei millään muotoa voi toimia valtavien vesimäärien purkuväylänä. Paitsi että se ei ole alkuunkaan riittävä kooltaan, niin laskettavien vesien myötä tulee vääjäämättä valtavat määrät epäpuhtauksia. Puron laskiessa Mieslahteen niin se lisää omalta osalta niin lahden kuin koko Oulujärven saastuneisuutta. Pelkästään jo suunnitellut kaivoksen ja sellutehtaan purkuputket tulevat likaamaan Mieslahden pilalle.

Kuva 1. Kyläpuro Paltamon golfalueen kohdalla.

Kuva 2. Mieslahtea ja Oulujärveä rasittavat saastelähteet.

Lausunto

Suunnitellun tehdasalueen tulee sijaita kauempana niin asutuksesta kuin myös Oulujärven vesistöstä.

Vaihtoehto VE0 eli maamassojen läjitysalueetta ei toteuteta Kylänpuron alueelle. Ylijäämämaat kuljetetaan läjitettäväksi muualle.

Jätevesien ja erilaisten valumavesien yhteisvaikutus tulee arvioida kokonaisuutena, ei yksittäisinä asioina, ks. kuva 2.

Lopuksi

Me suunnitellun tehdasalueen lähellä asuvat olemme olleet jo vuosien ajan huolestuneita tehtaan ympäristövaikutuksista. Olemme toistuvasti ottaneet esille niin tehtaan epäedullisen sijainnin sekä asutuksen kuin myös Oulujärven kannalta. Myös suunnitelmat tehtaan jäähdytys- ja jätevesien käsittelystä ovat aiheuttaneet jatkuvaa huolta. Näihin mihinkään ei ole tullut mitään muutosta lukuisista kannanotoistamme huolimatta.

Mitä pidemmälle hanke on edennyt, niin sitä suuremmaksi on kasvanut huoli Mieslahden ja Oulujärven vesistön tulevasta tilasta. Tällaisten tehtaiden käyttöikä on jopa sata vuotta, jona aikana saastemäärät kertautuvat vuosi toisensa jälkeen.

Nyt esillä oleva maanlajitusalue ja sen valumavedet lisäävät huolta entisestään. Onkin kaiken kaikkiaan hyvin erikoista, että harvaan asutussa Kainuussa ei tällaiselle tehtaalle löydy muuta sijaintia kuin kuntataajaman ja Oulujärven välittömässä läheisyydessä. Kaikkein viisainta olisi, että tehdas sijoitettaisiin selkeästi nykyistä kauemmaksi niin asutuksesta kuin myös vesistöstä. Tällä tavoin ei vaarannettaisi ihmisiä tai luontoa. Meidän kotimme sijaitsevat sellutehtaan välittömässä läheisyydessä ja tämän vuoksi asia on meille erityisen tärkeä.